

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Elofizetési díj: Egész évre 4 frt. Felévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	---	---

Szentséges Urunk

XIII. LEO pápának

körlevele

az apostoli Szentszékekkel közösségben élő patriárkákhöz, prímásokhoz és püspökökhöz

a munkások állapotáról.

(Folytatás.)

Mindenek felett való igazság, hogy az állam mindenkiért van, a hatalmasokért és a szegényekért. A munkások a természetjog szerint ép oly állampolgárok, mint a vagyanosok, mert ők is valóságos részei az államnak, családok összességéből alakult közös államéletben részt vesznek, annak alkotáshoz járulnak, sőt ők képezik, a mi különösen figyelemreméltó, számukkal a lakosság legnagyobb részét. Ha tehát meg nem engedhető az államhoz tartozóknak csak egy részről gondoskodni, a másik részt pedig elhanyagolni, akkor az állam kötelezve van, nyilvános intézkedésével eszközölni a munkások védelmét. Ha ezt nem teszi, megsérti az igazság parancsát, mely mindenkinek megadni rendeli a magát. Helyesen jegyzi meg erről szent Tamás: „Amint a rész és az egész bizonyos tekintetben azonosok, úgy a mi az egészhez tartozik, az bizonyos mérvben tartozik a részhez is.”¹⁾

A között a sok és nehéz kötelesség közt, melyek egy népe javáért buzgó fejedelmet eltöltenek, egyike a legelsőeknek, hogy alattvalói minden részének biztosítsa az oltalmat szigorú mértékkel és igazsággal, melyet ezért megosztandónak nevezhetünk.

Ha az államhoz tartozók minden szolgáltatásukra való különbség nélkül részt vesznek is a közjólétnek munkálásában, minthogy az államközösség előnyeit is mindnyájan élvezik, még sem vehetnek abban egyenlően részt mindannyian. Bármint változzék a kormányforma, mindig megmaradnak a polgárok között ez álláskülönbségek, melyek nélkül társadalom egyáltalán nem is képzelhető. Mindig lesznek például olyanok, kik az állam feladatain munkálnak a törvényhozás-

ban és igazságszolgáltatásban, vagy a közigazgatásban, vagy a hadsereg ügyeiben, természetesen ezek az államhoz tartozók között magasabb rangot foglalnak el, mert közvetlenül és kiváló módon munkálnak a közjóra. A többi polgárok, mint pl. az iparosok, nem ily mérvben járulnak a köztevékenységhez, de mindazonáltal közreműködnek a közjólét emelésére, habár csak közvetve is. A közjólét egyébiránt az erény és igazságosság ápolásában áll s a szociális jólét fogalmához tartozik, hogy az embereket jobbakká tegyék. De e földi eszközök beszerzése, melyeknek bírása és felhasználása az erény gyakorlásánál nélkülözhetetlen, szintén érinti az államnak körét.²⁾ Ez eszközök megszerzésére a munkásosztálynak tevékenysége éppen oly hatásos, mint nélkülözhetetlen. Sőt voltaképpen a munka a mezőn, a műhelyben, a gyárakban az, ami az állam jólétéhez vezet. Ennélfogva nagyon is méltányos az a követelés, hogy az állam biztosítsa a munkásnak a haszon megfelelő részét, mert a munkásnak annyit kell jövedelmeznie, a mennyi a lakásra, ruházatra, táplálkozásra megkívántatik, nehogy életüket a gondok terhei nyomják. Azért ha az állam e kötelességét teljesíti, senkinek sem okoz hátrányt vele, sőt használ az összeségnek, melynek nyilvánvaló érdeke, hogy az az osztály, mely az államnak ily fontos szolgáltatásokat teljesít, ne szűkölködjék.

Az egyes polgár és a család ne tűnjék el az államban, mint mondani szokták; a mozgás szabadságát, amíg az másoknak jogait és a nyilvános érdekeket nem károsítja, meg kell adni. A kormányok pedig gondoskodjanak védő rendszabályokról, úgy az összeség, mint az egyes osztályok számára; az összeség számára, mert ezeknek java nemcsak a természet rendje szerint a legfőbb törvény, hanem alapja és végeztelje is a legfőbb hatalomnak, az egyes osztályok számára, mert az összeségnek kormánya nem a kormányzókért, hanem a kormányzottakért van rendelve, amint azt a hit és az ész tanítja. S mivel minden tekintély Istentől van mint az isteni tekintélynek kifolyása a kormánynak is követnie kell az isteni

1) II-II. Qu. LXI. és I. a. 2.

2) Do reg. principam I. C. 15.

kormányzás példáját, mely egyenlő szeretettel vezeti úgy a teremtmények összeségét, mint az egyeseket. Ha tehát akár az állampolgárok összeségét, akár egyes osztályokat valamely veszély fenyegeti, az államnak kötelessége annak elhárítása, ha másként segíteni nem lehetne.

Természetesen úgy a köz- mint a magánérdek megköveteli, hogy az államban béke és rend uralkodjék, hogy az egész családi élet az isteni parancsoknak és a természeti törvényeknek megfelelően, hogy a vallást tiszteljék és gyakorolják, hogy a jog és biztosság megadassék és megsértése megtorlás nélkül ne maradjon, hogy az ifjuság erősen növekedjék fel a munkára és ha kell, a közérdek megóvására. Ha tehát zavargások fenyegetnek a munkások felizgatása vagy munkaszünet folytán, ha a természetes családi kötelék a munkáskörökben megbomlik, ha a munkásoknál a vallásos érzet megingattatik azáltal, hogy őket Isten iránt való kötelességeik teljesítésétől elvonják, ha erkölcsi veszély fenyegeti a két nemnek együtt való alkalmazása esetén vagy más bűnre vezető alkalmakban, ha a munkaadók munkásaikat erejükön felül megterhelik, vagy oly feltételek elfogadására kényszerítik, melyek az emberi méltósággal és jogokkal ellenkeznek, ha egészségüket rüherletéssel, vagy a koruknak és nemüknek meg nem felelő munkára való kényszerítéssel aláássák . . . mindezen esetekben az állam tekintélyének és hatalmának kell érvényesülni: mindazonáltal a rendes korlátok között. De csak annyira, amennyi a baj elhárítására szükséges, szabad beavatkozni az államnak polgári ügyeibe. És ha az állam polgárainak jogai gondos oltalmat igényelnek, s a közhatalomnak örködni kell a fölött, hogy mindenkinek sajátja megmaradjon s hogy minden jogsérelem megtoroltassék, vagy jóvátételessék, akkor az államnak a magánosoknak nyújtott jogvédelemnél különös gondot kell fordítania az alsóbb vagyontalan osztály érdekére. A vagyonosak ugyanis nem szorulnak annyira a nyilvános jogvédelemre, mert nekik kezükben van jobban a segítség, ellenben a vagyontalanok egészen az állam oltalma alatt állanak, mert nincs talajuk, melyen lábukat megvetethetnék. A munkásoknak tehát, kik legnagyobb részt e vagyontalanokhoz tartoznak, az államnak meg kell adnia az oltalmat.

Egyes tekintetek azonban figyelmet érdemelnek. Az első, a nyilvános tekintélynek megfelelő intézkedések által a magánvagyonnak jogát és biztosságát biztosítani, tehát a tömegnek vágyakozását, mely az idegen vagyona irányul, erővel is korlátozni kell. A törekvést, mely mások károsítása nélkül akarja javítani saját helyzetét, senki el nem ítélni, de a mások vagyonára való áhítozás azon örült ürügy alatt, hogy a társadalmi ellentéteket ki kell egyenlíteni, támadás úgy az igazságosság, mint a közjólét ellen.

Kétségen kívül a munkások legnagyobb része inkább

akarja sorsát becsületes munkával, mint mások tulajdonának elvételével javítani, de számosan vannak az igazgatók, a hamis tanok terjesztői, kiknek minden eszköz jó, hogy a földalmat előkészítsék, és a népet erőszakosságra esábitásák. A hatalomnak kell tehát közbelépnie, az igazgatásnak gátat vetnie, a békés munkát a esábitástól és felizgatástól megoltalmaznia, a jogos tulajdont a rablás ellen biztosítani.

Nem ritkán a munkások közös munkaszünethez nyulnak, hogy munkaadóikat készserítsék, ha a kívánt munka nehéz, a munkaidő hosszú és a bér csekély. Ez az eljárás, mely mind gyakoribbá lesz, szintén felhívja a közhatalmat, hogy ellene fellépjen, mert a munkaszünet nemcsak a munkaadót károsítja érzékenyen, hanem az ipart és kereskedést és így magát a közjólétet is, azonkívül tapasztalás szerint, erőszakosságokra adnak alkalmat, nyugtalanságot keltenek, s aként megzavarják az állam békéjét. Ezzel szemben legajánlatosabb eszköz az, mely a bajt megelőzni igyekszik törvényhozási intézkedésekkel akadályozván meg keletkezését és elhárítván azon okokat, melyek az összeütközést a kenyér-adók és a munkásoknak, első sorban tekintve azoknak szellemi javait. Mert bár az emberi élet oly jó, mely minden ápolásra érdemes, mégsem képezi az a legmagasabb és végső ezelt. Csak eszköz az arra, hogy a léleknek életét biztosítsák. A léleknek az élete az igazságnak és a jónak ismerete. A lélekben tükröződik vissza a Teremtőnek hasonmása, melynek erejével az alsóbb rendű természeti erőket uralkodjuk, a földet és a tengert szolgálatunkra alkalmazni hivatvák vagyunk. Növekedjete és sokasodjatok és töltsetek be a földet és hajtsátok azt birodalmata alá, uralkodjatok a tenger halain és az égi madarakon és minden állatokon, melyek mozognak a földön.¹⁾ Ezen tekintetből minden ember egyenlő, az emberi méltóságban nincs különbség gazdag és szegény, ur és szolga, király és alattvaló közt, „mert ugyanazon egy uruk van mindnyájuknak“²⁾ semmiféle erőnek nem szabad elnyomnia az emberi méltóságot, mivel maga az Isten, mint a szentírás mondja, nagy gonddal örködik afölött, semmiféle hatalomnak sem szabad az embert visszatartania keresztényi kötelességétől, melyek őt az örök életre vezetik. Még maga az ember sem rendelkezik a teljes hatalommal, hogy az erre szükséges szabadságról lemondhasson és feladja jogait, melyek őt a természet szerint megilletik, mert nem a saját tetszése szerint való kívánságokról van szó, hanem az Isten iránt való, ki nem kerülhető, mindenek felett szent kötelességek teljesítéséről.

Ez képezi a vasárnapi nyugalomnak kötelességszerű alapját. A vasárnapi munkaszünet nem jelent egyet a céltalan téltenség élvezetével, még kevésbé jelent egyet a rend és szabályok alól való, felszabadítással, és éppen nem arra

1) Móz. I. 28.

2) Róm. 10. 12.

való, mint sokan hinni vélik, hogy előmozdítsa a könnyelműséget és kiesapongást, vagy alkalmat adjon fölösleges költségekre. Inkább tekinthető a munka alóvaló, a vallás által megszentelt nyugalomnak. Ez a vallásosan megszentelt nyugalom kiemeli az embert a mindennapi élet fáradalmaiból, a megszokott munka terheléstől, hogy gondolatát az ég felé irányítsa: az egyház hívja őt, hogy magát a Legmagasabb gyermekének érezze és kötelességeinek tiszteletét érdemlő öntudatában vegyen részt az isteni tisztelet esekelményeiben. „Megemlékezzél, hogy a szombatnapot megszenteljed.”¹⁾ Így szólt az Ur az ő szövetségben, midőn szigorú parancs alatt nyugvó napot rendelt, s így a nyugalom már vallásos szentelt jelleget nyert a Teremtőnek rendeléséből, ki maga is példát adott arra titokzatos művének, az ember teremtésének befejezése után „és megnyugvók a hetedik napon minden munkájától.”²⁾

Ami a munkások földi javainak oltalmát illeti, mindezek előtt véget kell vetni annak a méltatlan helyzetnek, melybe a munkaadók kapzsisa és keményszivűsége folytán jutott, kik a munkást mérték nélkül kiszarolták, vele nem mint emberrel, hanem mint valami tárggyal bánnak. Az igazságosság és az emberiség tiltakoznak az oly magas munkakövetelések ellen, melyek a testet megtörik és a szellemet előlik. Amint az emberben mindennek határai vannak, ugy a munkaszolgáltatásnak is vannak határai s a felelősség korlátain túl senki sem kényszeríthető. A munkaerő természetesen nő a gyakorlattal és edzéssel, de csak akkor szolgáltatatható, azt egészen, ha alkalmas időben a munka megszaktatván, idő adatik a nyugalomra. A mindennapi munkára való tekintettel tehát alapelvíl kell felállítani, hogy az ne terjedjen tovább, mint ameddig a munka neve, tartalma és helye szerint az ember erői megengedik. Bányá és földmunkák nyilvánvalón nagyobb erőfeszítést igényelnek, mint mások, melyek az egészségre kevésbbé ártalmasak, ezek számára tehát rövididek időátlagról kell gondoskodni. Más munkák viszont egyes időszakban a különböző vidékek szerint alig végez hetők el rövid idő alatt, míg máskor alig okoznak nehézségeket. Végre, amit egy felnőtt kifejlődött férfiú szolgáltat, arra a nő vagy gyermek képtelen. A gyermekmunkások sorsa különösen felhívja az emberbaráti gondoskodást. Nem volna szabad megengedni, hogy a gyermekek műhelyben vagy gyárban alkalmaztassanak, amíg testük és szellemük eléggé meg nem erősödött. Az erőfejlődés az idő előtti megfeszítés következtében a fiataloknál elakad és legyen egyszer letörölve az ifjúkor himpora, az egész testi fejlődésnek vége szakad. Ép így figyelembe kell venni, hogy egyes munkaágak nem illenek a nő nemhez, mely főleg a házimunkakörre van teremtve. A munkának ez utóbbi neve a női méltóságnak oltalmára szol-

gál, megkönnyíti a gyermekek nevelését és megalapítja a házi boldogságot.

(Folyt. köv.)

Megnyitó beszéd.

Tartotta fötisztelendő Murányi Kálmán, felsők-kerületi főesperes, a kerületi papságnak tavaszi korona gyűlése alkalmából, 1891. Április 28-án Gyimes Lokon.

Fő és Nagyontisztelendő Plébános és segédlelkész Urak!
Mélyen tisztelt korona gyűlés!

Midőn van szerencsém Főtisztelendőségeket, ez idei tavaszi korona gyűlés alkalmából őszinte tisztelettel és szeretettel üdvözölni, fogadják egyszeremint köszönetemet, hogy itt, hazánk legkeletibb határán és az esperesi kerületnek is egyik végpontján, sokan a messze távolból is oly szép számban összejönni és a mai gyűlést valóban impozánsná tenni sziveskedtek. A Szentlélek Isten, kinek malasztját leeddettük, vezesse tanácskozásunkat és tegye azt magunkra és hiveinkre nézve üdvössé.

Vannak saját táborunkban is, kik a korona gyűléseknek csekély értéket tulajdonítanak, kik azt mondják, hogy szemben azon világmozgató eseményekkel, melyek most folynak le Európa színpadán, egyes testületeknek életmozzanatai nem bírnak jelentőséggel, s láttuk, hogy a mult év február 26-áról kibocsátott kultuszministeri sérelmes rendelet alkalmából megtartott esperes-kerületi gyűléseken hozott tiltakozások mily visszatetszést keltettek a magasabb kormány körökben annyira, hogy nem is magán körben, — hanem az ország-törvényhozásának termében, ország, világ füle hallatára forradalmároknak proklamáltattunk. Pedig eleve mily fitymálólág emlékeztek meg ezen gyűlésekről azon magasabb körök hivatalos és nem hivatalos szócsövei.

Mit bizonyít ez? Azt, hogy kisebb körben mozgó testületek társulása, együttes tanácskozása is kihatással bír, üdvöt áraszthat, s emelője lehet az igazság diadalának, előmozdítójává válhatik az emberiség közös testi és lelki javának.

Kik azok, a kik ellenei minden üdvös társulásnak és együttműködésnek? Azok, kik maguk első, hogy gonosz ezéltatainknak és törekvéseiknek, egyházellenes aknamunkájoknak sikert biztosítsanak, társulatokba, egyesületekbe összerövednek.

Hogy ne tennők meg azt, mi, kiket magasabb és becsületes érdekek késztetnek erre, hogy ne tennők meg mai nap-ság, midőn nem csak meg csontosodott háramszázados ellen-einknek, a protosztánsoknak országában, de a legkatholikusabb birodalmukban és Mária országában is nyílt és alattomos harc folyik a róm. kath. egyház, annak intézményei és igazai, nemkülönbén szolgálai ellen: midőn találkozik féktelen dühében annyira elvakult és az anyaszaszentegyház tejnévelt hálátlan ember is, ki polgári jogaink gyakorlatától is szeretne megfosztani minket.

Pedig az ádz harcából az egyháznak győzelmesen kell kiemelkednie. — De miként? Csekély véleményem szerint — ha a kath. egyház Európa földjén, nem szoritkozom csak hazánkra, mert az egyház elleni harc egyetemes — ismét diadalt fog ülni, e győzelem csak szellemi lehet.

Ami az anyagi hatalomnak, mely tagadhatlan, hogy a közép-

1) Móz II. 20. 8.

2) Móz. I. 22.

korban eszköze volt az egyháznak, az anyagi hatalomnak igénybe vétele nélkül kell ezen győzelmet kivívni. Es ez lehetséges, mert a római birodalom is fegyveres erő nélkül győzetett le; szükséges is, mert tartozunk megmenteni, amit megmenteni lehet. Hogy baj van, azt mindenki tudja és érzi. — De az egyház győzelmét remélhetjük, örömmel remélhetjük, mert ha eljő az idő, az Úr Isten maga fogja kezébe venni a szorolapátot, elfogja választani a konkolyt a tiszta buzától, s minél inkább elfog közeledni az elhatározó időpont, annál hatalmasabban ömlik majd mulasztjának szent kegyelmének árja.

Közönségesen elismert dolog, hogy az egyház győzelmének főképp a lelkészkedő, illetve a világi papság által kell kivívni. A tábor tulajdonképpeni zöme, mely a esatát eldönti és a diadalt biztosítja, az a világi papság, tábornokok a püspökök, tábornagy: a Pápa.

Ha azt akarjuk, hogy uralkodjék és diadalt üljön az egyház, akkor ennek kiváltképpen a világi papság hite és szeretete által kell történnie, mert nekik van erre törvényes missziójuk, ők a rendes munkások, s azért nekik kell viselniük a küzdelem egész terhét, a nap hevét és nyomorait kiállniok. S éppen azért legnagyobb erőre, s lankadatlan buzgalomra és kitartásra van szükségük.

Mennyi akadály, küzdelem áll útjában egy világi papnak? Tekintsük csak röviden egy világi lelkészkedő papnak munkakörét, hivatalos és magán életét. Nézzük csak a szószéket, az Isten igéjének hirdetését úgy, hogy az üdvös gyümölcsöt teremjen öt hallgató hiveinek szívében lelkében.

A lelkipásztort megszokják hivei, s nehez azon feladata, hogy a szószéken szüntelenfriss és új legyen. — Ő rá nézve a hallgatók szíve nemes úgy elkészítve, hogy az elvetett magról tovább is gondoskodnia ne kellene: ide járul az is, hogy a világ gyanakodó szemmel tekint életét, ha valjon az meg-egyeznek-e tanításával, azért legcsekélyebb hibáját is észreveszi, felírja, nagyítja, azzal a tanítás hatását csökkenti, gyakran egészen megsemmisíti. — S így már az ígéhirdetésben is terhes feladata van a világi papnak, terhebb, mint p. o. egy szerzetesnek, kit a hívő nép körében ritkán lát.

Más szempontból tekintve a dolgot látjuk, hogy a világi pap ezézen magára van hagyatva. — Ő egy hitközség fölé helyeztetett, hogy azt kormányozza, vezesse. S e terhet egyedül a pap viszi. — Ő azon égő gyertya, melytől mindenki megkívánja, hogy jó példájával világítson mindenkinek; mindenek szemei rá vannak függesztve, netaláni ballépései a rozszagnak mentségül, a jóknak botránnyul szolgálnak. — Ő a só és kovász, melynek az egész hitközséget át kell hatnia. Minden lélekről, mely reá bízott, ő fog számolni. Ő atya és pástora nyájának. Minden felelősségnek súlya fel és lefelé őt nyomja. — S mennyi minden az, a mi működését meghüsitja, u. m. gyakran több évi fáradozásainak gyümölcsetelensége, a háládatlanság, irgalmazás, titkos és nyilvános üldözés is.

A lelkészkedő papnak a világban kell élnie, a világ esábjainak, ingereinek és kísértéseinek ki van téve, s neki mégis a cardinalis érényeket is kell gyakorolnia, sőt azokkal tündökölnie, önmegtartóztatónak, alázatosnak, s bizonyos tekintetben és határig még dúsabb egyházi javadalom élvezése mellett is szegénynek kell lennie. Pedig e tekintetben is mennyi veszély környezi őt. — A községben rendszerén ő a leg-

képzetebb; sok ügyekben hozzá fordulnak az emberek, tanácsot, segítséget kérnek tőle. S így neki, ki egy részben legmagasabban és hatalmasabban áll községében, más részben az egyház leghívebb, legengedelmesebb szolgájának kell lennie, még esekélynek látszó dolgokban is, szeretettel kell hódolnia előljáróinak az Isten akaratáért, ellenben hiveivel szemben igénytelennek, kell lennie, még azokkal szemben is, kik nálánál sokkal esekélyebbek.

Igy áll a dolog a szegénység gyakorlásával és az élet tisztaságának megőrzésével is.

Záradékol tekintetbe kell venni azon veszélyeket, melyeknek a pap különösen falun ki van téve, s melyek egy közönséges forrásból erednek: a magánosságból. Hiányzik a magához való társalgás. a hasonló állásakkal való gondolat és eszmeesere. Ehez járulnak még az élet keservei, a göröngyös egyházi pálya viszontagságai, s a ritkán tapasztalható szíves részvét. — Mily hamar bekövetkezhetik aztán a lelki esüggettség, a hivatással való elégedetlenség, a törekvés, a nélkülözött nyugalom és meglegedést másnemű foglalkozásokban, melyekre az alkalom különösen falun igen is megvan, keresni pedig hasztalanul keresni. — Ekkor kietlen és sívár a szív, s az előbbi buzgóságot apathia, egykedvűség, a szent ténykedéseknek gépies gyakorlása váltja fel, s végre annyira mehet a dolog, hogy a pap minden egyéb, mint lelkész.

Ime a magánosságnak veszélyei! Mily erősen és biztosan kell állani a papnak, mily erősnek kell lenni hitének, mennyire kell szívében biznia Istenben, hogy ennyi veszély között megállhasson: — mi segíthet tehát itt? Felelet: Jámorság és tanulmány.

Hogy a jámborság szükséges, azt mindenki elismeri; — de hogy a folytonos tanulmány nem csak hasznos, önnön és hivei lelküdvére feltétlenül szükséges, azt különösen a falusi papra nézve sokan kétségbe vonják nemcsak a laikusok, de fájdalom tudnék én névszerint megemliteni, de kerülöm az ödiozus dolgokat — más téren működő papot, ki e tekintetben kicsinyléssel tekint a falusi papra.

Nem kell papok előtt azt fejtegetni, hogy mi legyen főképpen a lelkészkedő pap tanulmányainak tárgya? de az bizonyos, hogy ha e tanulmány szorgalmasan üzetik, az ismereteknek gazdag kincse gyűjtetik össze, s hogy ekkor nem fog azon nem ritka és szomorú eset beállani, hogy a pap, ki működése kezdetén annyira buzgó és diszlok volt, esakhamar, mert a forrás bedugult, a szellemi kincs kimerítettet, mint a fű elszárad, s kedvét elveszíti.

Mily szomorú állapot ez? Itt a tudatlanok, de nines tanító, a bünösök tanács, a szomorúak vigasz nélkül; a gyermekek hitbéli tudatlanságban maradnak, a nép közömbös lesz, a tévtanfelüli fejt, a hitetlenség terjed. — S ez mind egy ember lelkét terheli, kinek szoros kötelessége mindenkinek mindene lenni, a gondjaira bizott lelkeket Istenhez vezetni, s Urával, mesterével mondani: „Atyám! ime itt vannak, kiket nekem adtál, egyet sem veszíték el közülök, legalább általom és miattam egy sem kárhozott el“.

S ha nem fog így beszámolni tudni, miként fogja magát igazolni? S honnét e baj, kettős nyomor? Azon bal és fonák nézetből, hogy már az ember eleget tanult mások tanulására, kötelességeinek teljesítésére.

Mennyire másképp van ez azoknál, kik a „jó pap holtig

tanul" elvet követik, mely a gyakorlatban mindig igazolja magát, mely képessé teszi őket a hívek iránti kötelmek pontos teljesítésére. Egy ily pap képes lesz őket táplálni az igével és kenyérrrel, mely az Egből szállott alá; itatni az örök forrás vizével és egyszersmint jó példával ellőmenni, hogy megértsék e szavakat: „Mennyeknek országa erőszakot szenved és csak az erőszakosok ragadják el azt“.

„Omnes tenentur scire ea, quae vel eorum statum, vel officium spectant Manifestum est autem, quod quicunque negligit habere, vel facere id, quod tenetur habere, vel facere, peccato peccat omissionis“ G. Thomas, Gum. I. II. 9. 76. o. h.

Sokat lehetne még itt mondani, de nem akarom Főtiszteledőségek figyelmét tovább is fárasztani, hanem visszatérve oda, honnét beszédem elején kiindultam, csak azt kívánom még egyszer hangsúlyozni, hogy ámbár az egyházpoltikai constellációk a per eminentiam katolikus Magyarorszában is minden egyházat és hazáját igazán szerető ember előtt szomorú és leverő képet mutatnak, még sem szabad csüggedni, hanem egy jobb jövőt kell remélnünk, melyet meg fog az egyház szerezni táborának azon tömereje által, mely az egyház fejének és főpásztorainak bölcs vezérlete alatt a lelkeskedő, illetve a világi papságból áll.

Ráműtattam a mennyire az idő rövidségénél fogva beszédem szűk kerete engedte azon veszélyekre és terhekre, melyek az egyház diadalát kivívni hivatott papságot körülveszik, s melyeknek sulya alatt a tábor könnyen ingadozhatik, de esatavesztés soha, győzelemnyertes előbb-utóbb lehet és lesz ha jámborság, önművelődés és tudomány által hivatását jól felfogva és betöltve veszi kezébe a zászlót és szerez annak diadolséget.

En a magyar papságot így is ilyennek ismerem, s azért erősen hiszem és remélem, hogy a magyar kath. anyaszentegyház fölött is ki fog sütni a béke és igazság napja.

E hitben és reményben, bizva az egyház fölött örökös jó Istenben „Qui cum dot velle, dot etiam perficere“ van szerencsém a mai korona gyűlést az Urnak szent nevében megnyitottnak nyilvánítani.

Jegyzette: J a k a b L a j o s. kerületi jegyző.

Üdvözlő beszéd.*)

Nagyméltóságú Püspök Ur — kegyelmes Atyám! Mint az édes apától távol lévő gyermek epedve várja az édes apai látogatást és szive hálával s örömmel telik meg, ha elérkezt a találkozás boldogító édes pillanata; mint a nyáj összesoportosulva tekint fel, ha megjelenik a rég nem látott pásztor; mint a virág felüdül, ha a fellegektől elfödött nap hosszabb idő után ráhinti sugarait; mint szárazság után a növényzet, a föld kívánja a felfrissítő permetező esőt: oly érzelmekkel van teli kebelünk, ugy állunk itt midőn, Isten szent temploma előtt Téged kegyes Atyánk! háládatos szívvel, mély hódolat-

*) Melylyel M. A. m. láposi plebános Püspök ur ő exciáját a bérmálás alkalmával fogadta.

tal üdvözölhetünk; mert a te áldásodban várják azt a permetező esőt, a Szt.-Lélek kegyelmét, melytől szívünk s lelkünk megújul; a te szereteted az a napfény, mely erényvirágainkra felüditően sugárzik; Te vagy ami Főpásztorunk, kire szerető nyájad lelkesedve, bizalommal, szent örömmel tekint; Te vagy ami jó Atyánk, ki messze lakó gyermekeidet — fáradságot nem tekintve meglátogatod, s kit mi hálás gyermekeid sok ideje várunk, s most örömmel s szeretettel áldunk.

Nines szó, melylyel önfeláldozó fáradozásodat és jószágodat megköszönhetnők. — Ha bármily ékes szavakat mondunk is, csak halvány kifejezései azok sziveinkben érzett hálánknak és szeretetűnknek; ha arannyal akarnók megfizetni fáradozásodat, az is muló por, hideg anyag s jószágod mellett még említésre sem méltó. — Nem emberi diadolság, nem földi jutalom az, mi indokát képezi önfeláldozó fáradozásodnak, hanem az Isten iránti legyőzhetlen szeretet, — az emberiség üdvének munkálására irányuló lelkesedésed az, melynek folytán felemelkedel a mindennapiság köréből, elfeleded önmagad, s áldozatul hozod testi s lelki erőidet. A ló bele szálljon és azt megtermékenyítse. — Miért is e kulcsokat, mint a főbb hatalom jelvényeit, én a te határtalan kegyességéből ezen egyház lelki vezetésével megbízott alázasatos szolgád hívemmel együtt azon leghálásabb ohajtással nyujtom át, hogy Isten Téged állandó egészségben az Anyaszentegyház és a haza üdvére sokáig éltesse!!

A jó pásztor ki van téve a veszélynek, de juhait nem hagyja el; „a hős vezér tudja, hogy elvérzik, de honáért; az apa érzi, hogy felemészti őt a sok gond, virasztás, de családjáért, magzataiért, a tudós látja, hogy a természet titkos erőinek kutatásai kimerítik, tönkreteszik őt, de az emberiség közkincséért a tudományért: a hittérítő elhagyja édes otthonát átkel a tengeren, befutja az izzó homok sivatagokat, a félelmes erdőket; étlen, szomjan rogyik össze, de azon pillanatban, midőn az első pogány fejére a kereszttség vizét önti: a menny száll le szívébe s kimondhatatlan édes neki a hősiessen elviselt áldozat“: így hozod áldozatul magad, kegyelmes jó Atyánk, midőn széles egyházmegyédnek mindenik egyházát, mindenik hívét felkeresd és hidegben, melegben; hegyeken s völgyeken; erdőkön mezőkön; egyenes és göröngyös utakon járva hirdeted a Jézus tanítását, ápolod az erényeket, erősited a hitet s terjeszted az erkölcsöket. Áldozatul hozod magad az Istennek, az egyháznak és hazának: az Istennek azért mert ő azt akarja, hogy minden ember üdvözüljen, s Te, midőn a Jézus tanítását hirdeted, a hitet erősited, az emberiség üdvén fáradsz, az egyháznak azért, mert Te az apostoloknak törvényes utódja vagy, kiket Jézus anyaszentegyházának terjesztésével bizott meg; a hazának azért, mert minden ország támasza és talpköve az erény, a tiszta erkölcs. Ezen hármás áldozat az, mi homlokodra a megdicsőülés sugárköré, fonja s a mi elfeledtet veled minden fáradságot, mert tudod, hogy a hirdett tan és eszme örök s fenmaradó, melynek méltó jutalma csak mennyei lehet.

Fogadd el mégis jó Atyánk! hálánkat és szeretetűnk gyenge kifejezését azon fáradságod és jószágodért, melylyel minket meglátogatni sziveskedtél. Ime most kinyitjuk templomunkat, hogy belépj Isten oltára elé, kinyitjuk sziveinket és lelkeinket, hogy szent áldásod beleszálljon.

Kisebb közlemények.

— **Bérmaut.** Főtisztelendő Szerkesztő ur! A nagyméltósági Püspök Ur folyó évi bérmautján mindenütt jelen levén — lehetetlennek tartom arról egy pár sorban meg nem emlékezni. — Erre legezészerűbbnek tartom becses lapját: kérem tehát soraimnak egy kevés helyet engedni. —

Nagyméltósági Püspök Urunk május 29-én, estve érkezett meg a szamosvölgyi vasuton a deési állomásra Fldő, Csákány Adeodát kerületi főesperes és Tamási Aron titkárral, hol várva-várták a megye Főispánja, a deési róm. kath. egyháztanács, Torma Miklós képviselő, a városi tanács nagy része, Fldő, Dávid Sándor esiesőkeresztúri, Kozma Döme deési, Sorbán Endre deésaknai lelkészek, s lelkes éljenzéssel fogadták. — Innen Ngos, Vojth Gergely házához kísértük a főpáztort a legnagyobb lelkesedés közt, jóllehet az idő petyergett és sűrű könyveket hullatott. Vojthmál gazdagon rakott asztal díszelgett 22 terítéssel, melyet az ételek különféle-sége s újdonsága nagyban ékesített.

Másnap azaz 30-án a luculusi ebédet elvégezve harangzugasok közt két óraker indultunk Magyar-Lápos felé a regényes holló-mezői uton, s 6 óraker elérve M-Lápos határára az ugynevezett rohii hegytetőre egy gyönyörű diszkapu mellett álltunk meg, mely számos nemzeti lobogóval s „Isten hozott” felirattal vala feldíszítve. — Itt várt reánk 15 koei, 12 lovasból álló — fehér bógatyas banderium és megszámlálhatlan nagy sokaság. — A megjelent nagyszámu közönség közül kilépett Vojth Jakab főgondnok és a magyarláposi róm. kath. egyház nevében esinos és sokat tartalmazó lelkes beszéddel üdvözölte Ő nagyméltóságát. Püspök Urunk meghatottan válaszolt ez üdvözlésre mely után az elébe jött 15 koei kíséretében a községen levő minden vallásfelekezet harangjainak zugása, — és a mozsárgyuk hatalmas dörge-se között egyenesen a rk. templom elé hajtatott hol „Aldott, ki az Ur nevében jó — feliratú esinos diszkapunál a helybeli plebános Miklós Albert kevés számu, de mind jelen levő buzgó hűvel várta és szép hatásos beszéddel fogadta.

A szünni nem akaró éljenzés után, mely a beszédet követte Püspök Urunk a többi megindító, lelkes szavai között ezeket mondá: „Már kezdetben ismertem a plebános buzgó törekvését, azért mint akkor most is teljes bizalommal nyujtom kezeibe vissza e kulcsokat.

Ezután Ő Nagyméltósága a templomba ment, hol a szokásos módon imáját elvégezte és áldást adott. — Áldás után Csákány Adeodát és több r. k. és g. k. lelkész kíséretében ünnepélyesen az újonnan kijavított és esinosan feldíszített papi lakba vonult, hol az egyházi tanács tagjainak és a Muszte László derék esperes vezetése alatt megjelent gör. kath. lelkészeknek tisztelegését fogadta, mindenikkel egy pár nyajas és megnyerő szót váltva. —

A vacsora alatt, melyen a főesperes és nyolcz lelkészen kívül Vojth Jakab főgondnok is jelen volt, a helybeli lelkész elragadó ékes szólással mondott köszönetet Püspök urunknak, a ki nek nagyrészen köszönheti, hogy Magyar-Láposnál újult papi lakja van.

Másnap azaz május 31-én az ünnepélyes szt. mise után, melyen a más vallásuak tulnyomó számmal voltak jelen, a helybeli plebános a szt. keresztől tartott hatásos beszédet ezen jellegével: „En tölem távol legyen másbau dicselkednem mint a mi urunk Jézus Krisztus keresztjében. (Gal. 6 14.) Feltüntette a keresztet, mint legdicsőségesebb jelt, mely harczi jele a vitézkedő egyház bajnokainak, a szenvedésekben vigasztal, a bűnök elleni harcban erősít és erényre lelkesít. — Ezután Ő nagyméltósága folytatta a lelkész beszédét a szt. keresztől. Elmondott egy meghatározó történetet, midőn egyik vasuti állomásnál egy anya kis gyermekét neki mutattá és mondotta, hogy gyermeke már csaknem megvolt halva, ő is szívfüldalmában már nem tudta mit tegyen, s egyszerre belső sugallat folytán keresztjelt csinált homlokára, mire a gyermek felnyitotta szemét s azután egészséges.

Ezen esetből kifolyólag buzdította a hűeket, hogy bármily viszontagságban a keresztből és annak tanaiból merítsünk vigasztalást. Most áttért a keresztvetésre, és azt, hogy miért tesszik jobb kezünket a homlokra, a szívre, a bal és aztán a jobb vállunkra oly megragadóan, oly szívhez szólólag magyarázta meg, hogy azt a hallgatóság emlékéből csak a halál törülheti ki. Magasztalta az egyház szertartásait, melyek mind a legmélyebb és legszentebb jelentőséggel bírnak. —

Ezek után 101 hívőt részesített a bérmálás szentségében és avatott fel a Krisztus katonaságára. —

A templomból ünnepélyesen vonult Püspök Urunk a papi lakásba, hol 40 személyre terített asztal várta.

A közebedén, melyen kevés kivétellel valláskülönbség nélkül Magyar-Lápos uri közönsége jelen volt — számtalan pohárköszöntés hangzott el. —

Először a helybeli plebános mondott egy ékes verses köszöntőt.

Ezután Ő Nagyméltósága igen vonzó szavakban az egyház hűeit, Csirér Mihály algondnok Csákány Adevdát esperestet; a helybeli lelkész Tamási Aron titkár, a fő és algondnokot, a Besenezky és Moldován családokat, az egyházi tanács tagjait, a ref. egyház községet, továbbá Barabás Samuel ev. ref. lelkész Ő Nagyméltóságát, Brauer Zsigmond igen szép beszédben vonzó előadással a magyar püspöki kart — köszöntötték fel. — Még számos pohár köszöntök hangzottak el, melyek közül említés nélkül nem hagyhatom a Nagy Miklós ügyvédét — a „Magyar Allam“ vezérezkijét, a ki csak névleg ev. ref. vallásu. — Kitűnik ez szavaiból is melyek következőleg hangzottak:

Minden nemzet élet képes addig, a míg létjogosultsága történelmi alapon nyugszik. — A magyar nemzet életében a viszontagságteljes első ezen év közeledik a végéhez és mit tapasztalunk? tapasztalhatjuk azt, hogy a jelenkor az ősi intézményeket, a melyek a magyar nemzetet megvédték, fentartották, siet halomra dönteni. A magyar ősi intézmények egyetlen a róm. kath. Egyház, a melyet az első magyar király Szt. István a bötes, oly mély előrelátással alkotta meg, mintha akkoron tudta volna már, hogy a jövődő, a midőn ezen nagy alkotás leszen a magyar nemzet létezésének és fennmaradásának az utolsó védbástyája, a nemzeti lét Sionhegye. — Az Emberiség történelme szerint nem egyszer történt már, hogy egyes népek, nemzetek elpártol-

tak az Istentől, a hittől, a vallástól; de a sok kimos családok árán és után visszatértek, s az Úr Oltáránál keresék újból a vigasztalódást. — A magyar nemzeti lét Sionhegye a róm. kath. egyház, s nem késik soká az idő, a midőn minden szem Magyarországon e Sionhegyfelé fog tekinteni, onnan várva az atyái vigasztaló szót, onnan várva a menyeyi vigasztalást.

Az erd. r. kath. egyház fejét Nagy méltóságú Lőnhart Ferencz püspök urat lévön szerencsénk szerény körünkben tisztelhetni, legyen szabad kifejezni azon őszinte kívánságomat: tartsa meg az Isten a magyar nemzet ősi intézményét, a róm. kath. egyházat örökidőkön át és éltesse Isten sokáig ezen egyház egyik buzgó apostolát, Nmlsgu. Lőnhart Ferencz püspök urat!!

Ebéd után Püspök Urunk a gyermekeknek és iskoláknak kiváló barátja az állami népiskolákba járó róm. kath. vallású gyermekeket látogatta meg egyházi és világi egyenektől kísérve, és a gyermekek a csekély két tanítási óra daczára az adott kérdésekre határozottan, nyugodtan és szépen feleltek a lelkész által tanítottakból. — Ezen feleleteket ma, a „Jöjj el Szentlélek Isten” — ének előzte meg — és a pápai himnus elénekélése zárta be.

Az iskolából Ö Nagyméltósága Vojth Jakab főgondnok urat látogatta meg, ki a szülői vallásos buzgóságot és áldozat készéget örökölve kedves nevelést adott az egyháznak kiváló pártfogója és támogatója. — A főgondnokon kívül az algondnok — Csizsér Mihály családját illeti kiváló tisztelet, kinek neje ámbár ref. vallású, mégis esengő és elragadó hangjával a püspöki szent misén a legnagyobb ajátosság mellett az ünneplésséget „szólóban” nagyban emelte.

Legméltóbbak az elismerő dicsőretra a Besenczy és Moldován buzgó örmény családok, kik sem áldozatot, sem fáradságot nem kíméltek, hogy Püspök Urunknak jövetelét, ott létét teljesen ünnepléssé tegyék; kik a nagyszámu zsidók és reformátusok között lévő csekély lelket számláló r. k. egyház iránt mindig példás ragaszkodással és áldozat készséggel viseltettek.

(Folytatás köv.)

— **Jegyzőkönyv.** Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak 1891 évi június hó 7-én tartott LXXVIII választmányi gyűléséről.

Jelen voltak: Dr. Tódor J. alelnök, Dr. Cserni B. ellenőr, Bálint Gy., Butyka S., Koródy P., Steinitzer E., Varga S., Vass A. vál. tagok és Zlamál A. társ. titkár.

1) A mult választmányi gyűlés jegyzőkönyvének a szokott módon való hitelesítése — tudomásul szolgál.

2) Alelnök jelenti, hogy Dr. Machovich Gyula primási titkár rendes tag gyanánt a társulatba ohajt lépni. (Ajánlja Zlamál A.) — Örvedetes tudomásul szolgál s a választmány D. Machovich Gyulát rendes tagnak elfogadja, az I szakosztályba sorozza s neki a tagsági okmányt, egy példány „alapszabályokat” s a társulat lapját f. é. január 1-től megköldeni határozza. —

3) A számvizsgáló bizottság betérészi jelentését a pénztár állásáról. „Pénztári kimutatás. 1891 jan. 1-től jun. 7-ig. Bevétel 676 frt. 89 kr. Kiadás 592 frt. 80 kr. Pénztári maradvék 84 frt. 09 kr.

Bevétel és kiadás az utolsó pénztár vizsgálatától, azaz 1891 május 4-től jun 7-ig. 1. Bevétel 1. Maradvék 268 frt. 89 kr. 2. Tagdíj 8 frt. 3. Pályázatokért 6 frt. összesen 282 frt. 89 kr.

2. Kiadás. 1. A Közművelődés nyomtatása 15—22 számaért 152 frt. 2. Koszta Konstantin körlevele 6 frt. 3. Újságbélyegekre 40 frt. 4. Közművelődés bekötéséért 80 kr. összesen 198 frt 80 kr.

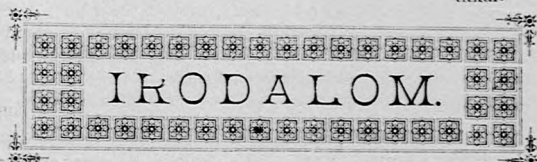
Bevétel 282 frt. 89 kr. Kiadás 198 frt 80 kr. Maradvék 84 frt 09 kr. Gyulafehérvárt, 1891 jun. hó 7-én. A pénztár kezelői. A pénztári kimutatást megvizsgultuk és helyesnek találtuk. Steinczer Ede. Koródy P. számvizsgálók. Gyf. 1891 jun 7.

4) Alelnök a közelebről tartandó közgyűlés tüzetesebb megbeszélését, illetve mikéntjének végleges eldöntését tűzi napirendre. A közgyűlés a mult vál. gyűlés határozata alapján a városháza nagytermében fog megtartatni, melyek a polgármestertől, ennek távollétében pedig helyettesétől való átengedése iránt teendő lépésekkel Dr. Cserni B. és a titkár bizatnak meg. A közgyűlés megtartásának ideje f. é. jul. 5 d. u. 4 órára tüzetik ki. Ezek szerint a meghívó így szól: Meghívó az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak f. é. július hó 5-én d. u. 4 órakor Gyulafehérvárt a városháza tanácstermében tartandó XIV. rendes közgyűlésére. Tárgysoroi zat: 1) Elnöki megnyitó beszéd. 2) Titkári jelentés. 3) Végleges jelentés az 1890. évi számadásokról. 4) Felo. vasások. 5) A „Közművelődés” szerkesztő-bizottságának megújítása. 6) Indítványok, melyek 24 órával a közgyűlés előtt az elnöknek bejelentendők. Gyulafehérvárt, 1891. évi június hó. Veszely Károly, elnök. Zlamál Agost, titkár.

5) Alelnök jelenti, hogy Dr. Lukács Antal és Embery Arpád jelentkeztek, hogy a közgyűlésen felolvasást tartanak. A választmány örvedetes tudomásul veszi s mivel Embery A. a választmánytól kér felvilágosítást illetve utasítást, hogy felolvasa minő körben mozogjon — a titkár bizza meg az irány kijelölésével és Embery A-nak ezen kijelölésről való mielőbbi tudosításával.

6) Alelnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Koródy P., Steinitzer E. és Varga S. vál. tagokat kéri fel. K. m. f.

Zlamál Agost,
titkár.

Könyvismertetés.

„Unitáriusok Magyarországon tekintettel az unitarizmus általános történetére. Irta: Kanyaró Ferencz. 229 lap. Kolozsvár. Lehmann és Baldi kiadása 1891. Ára 1 frt 60 kr. — (Folytatás)

Kanyaró szerint „a pogány philosophiának a keresztény vallásra való hatásából keletkezett a háromság eszméje, mely háromságot mind a hindük, mind a perzsák és mind az egyiptomiak és hittormájában feltalálhatunk”. Hogy a pogány philosophia csakugyan hatással volt a kereszténységre, azt nem tagadhatjuk. De mennyiben? „Amennyiben t. i. az antik (pogány) bölcsélet egyrészt behatóan kifejté a tudományos gondolkodás és constructio alaki és módszertani határozományait és törvényeit, másrészt pedig a speculatio gondolkodás által a természetes rend sok igazságának ismeretére jutott, a maga részéről elő munkálatokat szolgáltatott a ker. speculationnak, mely a Krisztus utáni időszakban a ker. ki nyilatkoztatás alapján fejlődött ki. A ker. gondolkodók felhasználhaták ezen előmunkálatokat a ker. speculatio megalkotásánál, mert hiszen már készen kapták, és ők azokat a legnagyobb mértékben föl is használták.”¹⁾

Ily értelemben hatott a pogány philosophia a kereszténység tanaink ormalis tökélyére, — de azok lényegére soha.

Am hogyan is lehetne azt elbinni, hogy pl. Plato nihilosophiája legbegethetet volna az apostolok vagy maga a Megváltó előtt, midőn három isteni személyről szólanak? Hiszen egyes-egyedül szt. János evangéliuma az, melyen a pogány philosophiának látszólagos benyomása, hatása észrevehető. Készakarva mondám látszólagos. O ugyanis a λόγος-ról (verbum — ige) beszél, ki a Plato és utána a görög-zsidó vallásbölcsélet legfőbb képviselője Alexandriai Philóbölcséleti systemjában mondatnám — a fő szereplő. Amde szt. János csakis Plato vagy Philóból merithette, a λόγος-ról szó-

1) Stöckl-Répássy, A bölcsélet története I. 15, 16 l.

ló tanát? Közlebb sem kapott erre vonatkozólag eléggé bő és világos fogalmakat? Hiszen az ó-szövetség, melyben aligha van görög philosophiai hatás telve van λόγος-szóval. A Genesisio a Zsoltárok, főképen pedig a Példabeszédek, Bölcsesség és Jézus Sírák Fia könyvében számtalanszor találkozunk λόγος-szal, mely kifejezés alatt mindig Isten λόγος-áta, fiat Jézust Krisztust kell értenünk. Ezt maga szent János mondja meg minden további kétséget kizárólag midőn így szól: In principio erat Verbum et Verbum eret apud Deum et Deus erat Verbum... Et Verbum (qui Deus est) cars factum est... azaz az Ige, ki Isten, test-té lett, emberi testet öltött magára.

Eléggé kiviláglik a mondottakból, hogy szent János tisztán csak az ó-szövetségi szent iratokra és saját tapasztalataira hivatkozik (et vidimus gloriam Ejus t. i. Verbi), midőn a λόγος-ról szól.

A szent atyák azonban kétségkívül jól ismerték és tanulmányozták is Platon és Philót. Ezen két bölcselő hatása erősen látszik műveiken. Midőn a szent atyák szent János λόγος-át értelmezik, Philót szem előtt tartják. Hiszen a λόγος-ról szóló fejtegetéseiknek alapvonásai már Philo irataiban vannak letve azon lényeges különbséggel azonban, hogy Philo a λόγος-ról szóló tanát sohasem vonatkoztatja a várt és jövendő Messiasra s nem ismer és nem is nevez Messiást, kiben az ó λόγος-a megtestesült volna. Nála a λόγος nem lesz testté, holott a keresztény tannak ez egyik legfőbb alapelve. Ebből már önkényt következik, hogy a szent atyák Philótól esak a magyarázatot, a philos. módszertant vették át, nem pedig a λόγος-ról szóló tant, melyet már szent János gyönyörten fejteget. A szent atyáknak platonismusa és philoismusa a Sentháromságról szóló dogma magyarázatánál tehát nem abban áll, hogy ők — Münscherrel szólva — „ezen tant Platóból (avagy Philóból) merítették, hanem inkább abban, hogy ezen a zsidó teológiából (az ó-szövetségi iratokból) származott tant platonikus kifejezésekkel ékesítették s ezen tannak a platoi ideákkal való hasonlatosságát iparkodtak feltüntetni, azon czélból, hogy a pogányoknak mintegy elfogadhatóbbakká mutassák be.“¹⁾

„Alexandriai Philo után (— kinek a ker. tanokra való befolyásának mikéntjét láttuk —) az eseteknek hírelt Tertullian az, ki a trinitás szót kitalálta és a sokat üldözött Athanasius (mindhármán afrikai keresztények), ki ezt idővel egyetemes hitformává emelte“ folytatja Kanyaró, persze mestere Simén után.

Igaz, hogy Tertullian, a ker. ó-kornak egyik letehetségebb és legmunkásabb embere volt, de tévedett s így elszakad az Egyháztól. Az Egyház könnyes szemekkel nézte bukását, imádkozott érte, de fiai köréből kizárta. Habár oly sok érdemei vannak az Egyház körül s Kanyarónak igazat adva, ő találta fei a trinitás kifejezést, jöllehet Theophilus előtte már használta a teljesen indentikus trias kifejezést — mi talán még többet mondott a trinitásnál, mégsem számítja az Egyház teljesen övéi közé. Ő nemcsak „erceteknek hírelt,“ hanem eretek is, a mennyeiben a mentanisták ábrándos askesisének dült karjaiba s ott halt meg. Ha az Egyház keblén maradott volna, egyik legfőbb csillaga volna Egyházunknak, — így pedig rövid tündöklés után üstökös-ként enyészett el.

Ez a sorsa a heretikuskoknak. S vajjon mi idézte elé Tertulian s utána és előtte is oly sok kiváló szellem bukását? Mi a tévelyek alapja és szülője? Mi adott létet pl. az unitariuskoknak is? „Könnyelmű, nyugtalan természet az igazságtól való eltántorodás melegágya. Annál a pontnál — hol a tanítvány igazabb bölcsőbb akar lenni a Mesterénél — kez-

dődik az appostasiak és haesisek birodalma, melyben a lélek világát elfödi a hitelenség köde s a büszkeség elfojtja a szív alázatát.“²⁾ Ez szöveg Tertullianra, Ariusra, Lutherre, Socinusra, Calvinusra s Döllingerre egyaránt!

(Folyt. köv.)

A NAPI ESEMÉNYEK KÖREBŐL.

— **Részvétellel vettük** a következő gyászjelentést: Az erzsébetvárosi róm. kath. raph. gymnasium tanári-testülete szomorú szívvel jelenti, hogy szeretett kártarsa Török József nyugalmazott gym. tanár, ki intézetünknei 30 éven keresztül lankadatlan szorgalommal működött f. hó. 16. az életének 73-ik évében, hosszas szenvedés után jobb létre szenderült. A megboldogultak f. hó 18. an d. u. 3 órakor tartandó temetésére, és a lelki üdvéért f. hó 20. an d. e. 9 órakor a róm. kath. plebánia templomban bemutatandó engesztelő sz. mise áldozatra az érdeklődők tisztelettel meghívotnak. Béke poraira! Erzsébetváros, 1891. június 16.

— (14) **Pályázat.** A kászon-újfalvi róm. kath. segéd-kántor tanítói állomás üresedésébe jövén, arra ezen pályázat hirdetik. Jövedelme a következő: a) 55 kalongya ösz., b) 54 kal. tavasz kepe; c) 50 ft. o. é. az iskola tőkeamatyából évenként négy részletben fizetve; d) stola és olvasó mondásért körülbelül 26 ft.; e) ozipora 16 ft.; f) 30 szekér elegyes tüzi fa a) 80 kr — 24 ft.; g) Külön lakás egy szoba; kamara és egy konyhával; h) csűr és istálló, végül i) veteményes kert. Az irt jövedelemért köteleességei lesznek: A kezdő fiu és leány gyermekeknél tanítás, az ének és orgonálásban segédkezés; a templom takarítás és sekrestyési teendőkben csak felügyelet — miután külön templom takarító és harangozó vagyon. Egy év próba leend. A pályázni ohajtók kellően felszerelt kérelmüket okmányokkal együtt f. év. jul. hó 12-ig bezárólag alattirhoz küldjék, személyesen megjelenők előnyben fognak részesülni. Kászon-Ujfal, 1891. jun. 14. Veres István, isk. széki elnök, pleb.

(15) **Pályázat.** A vágási róm. kath. segédkántortanítói állomás üresedésébe jövén, arra ezen pályázat hirdetik: — jövedelme a következő: a) 80 kl. őszi, 80 kl. tavaszi kepe és harangozó kepe cím alatt. b) Ozipora mintegy 12 ft. c) Stola és harangozásdíj mintegy 20 ft. d) Tandij mintegy 20 ft. e) iskolai pótdó ezimen a községtől 76 ft. f) a templom pénztárából takarításért 2 ft. g) 20 terü kemény tűzifa, ezenkívül rendes lakás konyhakerttel, a községek határán szabad legeltetési jog. Köteleességei a kántori teendőkben segédkezés, tanítás, harangozás és sekrestyési teendők. A pályázni ohajtók kellően felszerelt okmányaikat Julius hó 20-ig alulirt iskolaszéknek nyujtsák be. Oklevél nélküli képezdét végzett ifjak is esetleg megválasztotnak. Az irt határidőig, valamelyik vasárnapon személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Vágás (Udvarhelymegye) 1891. Junius 14-én. Az iskolaszék.

[16] **Pályázat.** A közsvényesi másodtanítói üresedésébe jött állomásra pályázat hirdetik. Jövedelme: 1] A község pénztárából 130 ft. 36 kr. 2) A bűgötéjből 5 ft. 3] Baró József alapítványból 24 véka vámgabona, 4] Az iskolaház kertjéből mintegy 3—4 ft. 5] két szin, és egy 6] ágfa. Lakása tisztességes a két iskolaház között, hol van egy konyha, egy szoba, és egy kamara. A pályázatok egyenesen a közsvényesi Iskolaszékhez küldendők, honnan a meghagyás szerint a maroskerületi nsg. és főtisztelendő Apát főesperes, Kovács Ferencz urhoz lesznek beterjesztendők. Közsvényes, 1891. jun. 16. András Sándor.

1) Münscher, Handbuch S. christl. Domengeschichte I. 396 l.

2) Fejér G., A karthagoi presbyter 24 l.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PAL ANTAL.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VASS ALBERT, ZLAMAL AGOST.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárott.